

Lietuvos Respublikos finansų ministerijai

Kopija
Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijai

Originalas paštu siunčiamas nebus

Dėl tabako gaminių akcizų 2025 m. – 2027 m.

2024 m. vasario 26 d.

Vilnius

Pažymėtina, jog šiuo metu galiojanti Lietuvos Respublikos akcizų įstatymo redakcija 2024 m. sausio 1 d. numatė paskutinį tabako gaminių akcizų kitimą ilgalaikėje perspektyvoje. Siekiant įgyvendinti Vyriausybės programos 218.1 punkte numatytą siekį, jog mokesčių sistema būtų stabili ir prognozuojama, bei pratęsiant toliaregiškos teisėkūros pavyzdžiais tapusias 2019 – 2021 metų bei 2022 – 2024 metų ilgalaikių tabako gaminių akcizų politikos praktiką, Lietuvos verslo konfederacija, asociacija „Investors' forum“ bei Lietuvos pramonininkų konfederacija sveikina iš anksto prasidėjusias diskusijas dėl naujo laikotarpio tabako gaminių akcizų plano parengimo bei tai, jog minėtas naujo laikotarpio tabako gaminių akcizų planas yra siekiamas parengti socialinio dialogo pagrindu.

Rengiant atitinkamus Lietuvos Respublikos akcizų įstatymo pakeitimus, pagarbiai siūlome vadovautis šiais ilgalaikių tabako gaminių akcizų tarifų nustatymo principais:

- **Cigaretės**

Atsižvelgiant į tai, kad:

- Daugiametėje perspektyvoje yra pastebimas ženklus Lietuvos rinkai teisėtai pateiktų cigarečių kiekio mažėjimas. Valstybinės mokesčių inspekcijos duomenimis, 2021 m. Lietuvos rinkai buvo pateikta 1,9% mažiau cigarečių nei ankstesniais metais, tuo tarpu 2022 m. – 6,8% mažiau, o 2023 m. – 7% mažiau cigarečių. Šie skaičiai liudija, kad 2022 – 2024 metais galioję cigarečių akcizų tarifai buvo nustatyti ties riba, kai akcizų tarifų augimo įtakotas cigarečių kategorijos susitraukimas dar nekelia grėsmės tvarioms valstybės pajamos;
- Vadovaujantis rinkos tyrimų bendrovės „Nielsen“ atliekamų tuščių cigarečių pakelių tyrimų rezultatais, nelegalių cigarečių rinkos dalis Lietuvoje stabiliai auga nuo 2018 m., kai buvo užfiksuota mažiausia – 16,5% nelegalių cigarečių rinkos dalis. Naujausiais duomenimis, kontrabandinės cigaretės sudaro net 22,3% visos cigarečių rinkos. Palyginimui, kaimyninėje Lenkijoje šis rodiklis siekia viso labo 4,8%. Atkreiptinas dėmesys, kad naujausias tyrimas atliktas jau įrengus valstybės sienos barjerą ties Baltarusija bei pradėjus veikti pirmiesiems naujai įrengtiems rentgeno aparatams. Negana to, pažymėtina, kad 2023 m. Lietuvoje buvo aptikti ir teisėsaugos institucijų likviduoti 2 nelegalūs cigarečių fabrikai, savo produkcija aprūpinę ne tik Lietuvos, bet kitų Europos šalių gyventojus. Kaip žinia, kaina išlieka esminiu faktoriumi vartotojams renkant tarp legalaus gaminio ir nelegalaus gaminio, kurio pasiūla, kaip rodo minėti duomenys nerodo mažėjimo tendencijos;
- Jau minėto rinkos tyrimų bendrovės „Nielsen“ atlikto tuščių cigarečių pakelių tyrimo rezultatuose galima pastebėti, kad net 12,1% tyrime aptiktų gaminių, nuo kurių Lietuvoje nėra sumokėtas akcizo mokestis, yra su Lenkijos mokestiniais ženklais. Tai patvirtina faktą, kad vartotojai vis aktyviau įsigyja cigaretes kaimyninėse valstybėse, kur jų kainos yra ženkliai mažesnės nei Lietuvoje. Kaip žinia, akcizai sudaro absoliučiai didžiausią cigarečių galutinės

kainos dedamąją. Taigi, nustatant naujus cigarečių akcizų tarifus turi būti atsižvelgiama ir į vartotojų elgesio tendencijas bei polinkius. Tai jog Lietuvos vartotojai yra skatinami cigaretes įsigyti kaimyninėse valstybėse nepadeda pasiekti nei biudžeto formavimo, nei sveikatos prioritetų Lietuvoje;

- Kaip pažymi Valstybinė sienos apsaugos tarnyba¹ pagrindinės kontrabandos gabenimo į Lietuvą patrauklumo priežastys yra: didelis tabako gaminių kainų skirtumas; greitai gaunamas pelnas; Lietuvos geografinė padėtis yra patogi kontrabandinių cigarečių tranzitui gilyn į Vakarų Europą; nemažėja gyventojų tolerancija kontrabandinei produkcijai.

Siūlytume 2025 m. – 2027 metų laikotarpyje nustatyti ne didesnę nei 7% specifinio cigarečių akcizų elemento kilimą kasmet.

- **Kaitinamasis tabakas**

Atsižvelgiant į tai, kad:

- Dabartinis kaitinamojo tabako produktų apmokestinimas Lietuvoje (58% lyginant su cigaretėmis) yra ženkliai didesnis nei kaimyninėse valstybėse – Latvijoje (43%), Lenkijoje (26%) ar Estijoje (18%), taip pat viršija ir ES vidurkį (37%);
- Dideli mokesčiai skirtumai lyginant su kaimyninėmis valstybėmis (ypač Lenkija, kurioje akcizas kaitinamo tabako produktams yra net 2 kartus mažesnis) skatina vartotojus vis aktyviau įsigyti šiuos produktus kaimyninėse valstybėse, taip pat juos nelegaliai gabenti ir perpardavinėti Lietuvoje;
- Iš Finansų ministerijos skelbiamų biudžeto pajamų apžvalgos ir Valstybinės mokesčių inspekcijos duomenų matyti, kad šios kategorijos augimo tempai nuo 2020 m. kasmet lėtėja;
- 2023 m. spalio 23 d. Lietuvoje ir visoje Europos Sąjungoje įsigaliojo kaitinamojo tabako su pridėtiniais skoniais ir (ar) kvapais draudimas. Šį draudimą įteisinančio įstatymo aiškinamajame rašte nurodoma, kad toks draudimas mažins kaitinamojo tabako gaminių vartojimo paplitimą;
- Nors, kaip minėta, kaitinamojo tabako su pridėtiniais skoniais ir (ar) kvapais draudimas turėjo įsigaliooti visoje ES, visgi, mūsų kaimynėje Lenkijoje tokią nuostatą perkeliantis įstatymas iki šiol nebuvo priimtas ir nėra aišku, kada tai įvyks. Taigi, Lenkijoje vis dar galima legaliai įsigyti kaitinamojo tabako gaminių su skoniais (ar) kvapais. Šis faktas sąlygoja papildomas paskatas Lietuvos vartotojams įsigyti kaitinamojo tabako ne Lietuvoje;
- Moksliniai tyrimai rodo, kad kaitinamo tabako produktai, kurie vartojami tabakui nedegant, išskiria mažiau toksinių medžiagų, palyginti su įprastomis cigaretėmis, todėl kelia mažesnę riziką.

Siūlytume siekti konvergencijos su kaimyninėmis šalimis ir 2025 m. – 2027 metų laikotarpyje nustatyti ne didesnę nei 5% kaitinamojo tabako produktų akcizų kilimą kasmet.

- **Elektroninės cigaretės**

Atsižvelgiant į tai, kad:

- Elektroninių cigarečių rinka Lietuvoje 2023 metais pasiekė didžiausią kiekio ir sumokėtų pajamų augimą, atitinkamai +67% ir +111% lyginant su praėjusiais metais;
- Vadovaujantis rinkos tyrimų bendrovės „Nielsen“ duomenimis, 65% elektroninių cigarečių rinkos sudaro vienkartinės elektroninės cigaretės;

¹ Žr. <https://vsat.lrv.lt/lt/naujienos/sustabdzius-stasyly-punkto-veikla-smarkiai-sumazejo-gelezinkeliu-gabenamos-kontrabandos-foto/>

- Alkoholio ir kitų psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo tyrimo, ESPAD, tyrimo duomenimis, 15–16 metų amžiaus mokinių, bent kartą per paskutines 30 dienų rūkusių elektronines cigaretes sudaro net 31%;

Siūlytume vadovaujantis kitų valstybių praktika 2025 m. – 2027 metų laikotarpyje sukuriant naują akcizų kategoriją – vienkartinės elektroninės cigaretės.

Lietuvos verslo konfederacijos generalinė direktorė

Ineta Rizgelė

Investuotojų forumo vykdomoji direktorė

Rūta Skyrienė

Lietuvos pramonininkų konfederacijos l.e. generalinio direktoriaus pareigas

Tomas Garuolis